

Advies over Vlaanderen in 2050: mensenmaat in een metropool? Groenboek beleidsplan Ruimte

Vlaamse Onderwijsraad

Kunstlaan 6 bus 6
BE-1210 Brussel

T +32 2 219 42 99
F +32 2 219 81 18

www.vlor.be
info@vlor.be

Wijs beleid door overleg

Adviesvrager: Peter Cabus, secretaris-generaal, Departement Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed op 5 juli 2012

Uitgebracht door de Algemene Raad op 20 december 2012 met eenparigheid van stemmen

Voorbereiding: Denkgroep Capaciteit, op 22 november 2012 onder voorzitterschap van Stijn Dhert

Dossierbeheerder(s): Roos Herpelinck

INHOUD

1	WAAROM EEN ADVIES VANUIT ONDERWIJS OVER RUIMTELIJKE ORDENING?	2
2	RUIMTE VOOR KINDEREN EN JONGEREN	2
3	UNIVERSAL DESIGN ALS LEIDEND PRINCIPE VOOR RUIMTELIJKE ORDENING	2
4	VLAANDEREN, OOK EEN LERENDE METROPOOL!	3

1 Waarom een advies vanuit onderwijs over ruimtelijke ordening?

Het groenboek 'Ruimte Vlaanderen' is voorwerp van een breed maatschappelijk debat, zowel met geïnteresseerde burgers als met het middenveld binnen de strategische adviesraden. De Vlor waardeert dit breed consultatieproces. Hij vindt het dan ook erg belangrijk om als platform van de onderwijspartners mee te denken over ruimtelijke ordening in 2050.

Het groenboek geeft een beschrijving van de uitdagingen waar Vlaanderen vandaag voor staat, formuleert vervolgens een ruimtelijke visie 2050 en distilleert hieruit een aantal strategische thema's. Een tweede luik van het groenboek beschrijft de weg om deze doelstellingen te bereiken.

Hoewel het onderwerp van dit groenboek erg specifiek is, wil het educatieve veld met dit advies aangeven dat ruimtelijke ordening een impact heeft op het leren en op de plaats van onderwijs- en opleidingsinstellingen in de samenleving. Het groenboek vermeldt slechts zijdelings het beleidsdomein Onderwijs en Vorming, daar waar het nochtans een lans breekt voor een samenhangend beleid over de verschillende beleidsdomeinen heen. De Vlor pleit er dan ook voor Onderwijs en Vorming sterker te benoemen als een van de partners om dit groenboek te concretiseren in een witboek (p. 59).

De Vlor gaat niet in op de techniciteit van het beleidsplan maar belicht drie belangrijke principes die volgens de onderwijsraad in het witboek in elk geval een uitgangspunt voor beleid moeten vormen.

2 Ruimte voor kinderen en jongeren

Het valt de Vlor in het groenboek vooreerst op dat de beleving en het welbevinden van kinderen en jongeren geen uitgangsprincipe en geen rode draad vormen voor de voorstellen. Er zijn aanknopingspunten zoals de nadruk op de belevingswaarde (gezondheid, sociale verbondenheid en veiligheid), maar die gaan voorbij aan de vraag vanuit de beleving van kinderen en jongeren zelf. Aan welke omgevingskenmerken moet een ruimte voldoen opdat kinderen en jongeren zich goed en veilig voelen en optimaal kunnen ontwikkelen? De stem en de belevingswereld van kinderen en jongeren blijft opvallend beperkt. Zo valt het op dat de mobiliteitsprincipes geen melding maken van mobiliteit op de maat van kinderen en jongeren (p. 39).

3 Universal design als leidend principe voor ruimtelijke ordening

Een van de algemene principes die vanuit belangenorganisaties voor mensen met beperkingen naar voren wordt geschoven is dat van het 'universal design'. Dat principe vloeit ook voort uit het VN-verdrag over personen met een handicap dat ook Vlaanderen heeft onderschreven. Dit zou een uitgangspunt moeten zijn, zeker als we, zoals in dit groenboek, de blik richten op 2050.

Geleidelijk groeit het maatschappelijke besef dat functionele beperkingen inherent verbonden zijn met de levensloop van mensen. Bovendien worden ze sterk mee bepaald door karakteristieken van de omgeving. Daarom moet denken over ruimtelijke ordening, naast de intrinsieke functionele beperkingen van het individu, de extrinsieke omgevingsaspecten in beeld brengen. Belemmering en uitsluiting zijn vaak gevolgen van menselijke creaties waardoor vele beperkende omstandigheden geëlimineerd kunnen worden.

Fysieke en sociale omgevingen die integraal en inclusief toegankelijk en bruikbaar zijn voor de ruimst mogelijke verscheidenheid van gebruikers, jong en oud, vormen de sleutel tot een volwaardige maatschappelijke integratie en participatie van iedereen. Toegankelijkheid en bruikbaarheid zijn niet enkel basisrechten voor elke burger, het is ook een basiskwaliteit van een veilige, gebruiksvriendelijke en aangename omgeving voor iedereen, doorheen alle levensfasen.

Universal design staat voor principes die de infrastructuur en de bredere ruimte (zoals infrastructuur, verkeer en stadsinrichting) zo ordenen dat ze voor iedere burger maximaal toegankelijk zijn. Dit geldt dan zowel voor kinderen, voor ouderen als voor mensen met beperkingen.

4 Vlaanderen, ook een lerende metropool!

Het groenboek wijst op het belang van innovatie en van innovatieve clusters (p. 40). De Onderwijsraad waardeert deze insteek. Maar het blijft merkwaardig dat enkel universiteiten, ziekenhuizen en gespecialiseerde bedrijven worden vermeld. Innovatie wordt onder meer bepaald door het kwalificatieniveau en de competenties van de samenleving, door het kritisch vermogen en de creativiteit van de burgers.

Onderwijsinstellingen spelen een cruciale rol in de ontwikkeling van kennis, vaardigheden, attitudes en competenties. Het is des te merkwaardiger dat onderwijsinstellingen (met uitzondering van universiteiten) helemaal niet vermeld worden.

Ruimtelijke ordening moet veilige en toegankelijke schoolomgevingen creëren. We zien de school hier niet enkel als het schoolgebouw, maar ook alle andere bouwkundige als ruimtelijk aspecten die ermee verband houden zoals speelplaatsen, de sportinfrastructuur, werkruimtes en domeinen (zoals land- en tuinbouw) en de verkeersaccommodatie. We verwijzen hier naar de idee om te komen tot meervoudig gebruik, hergebruik en multifunctioneel gebruik van de publieke ruimte (p. 23). Een discussie over multifunctioneel gebruik van de publieke ruimte vanuit het perspectief van leren en ontwikkelen is zeker terecht, gelet op schaarse publieke middelen. We verwijzen ook naar andere concepten zoals de mogelijke invullingen van brede school. Het is bij het beleid voor 2050 belangrijk rekening te houden met deze denkoefeningen.¹

¹ Bijv. in het onderzoek van AGION 'In Ruimte naar de Brede School. Onderzoek naar de ruimtelijke vertaling van een pedagogisch en maatschappelijk concept' worden de ruimtelijke implicaties van het denken over brede school verkend.

Met het oog op 2050 moeten we ook de afstemming tussen onderwijsomgevingen, werkomgevingen en woonomgevingen herbekijken. De Vlor neemt dit punt alvast mee op in zijn strategische verkenning over capaciteitsproblemen in het onderwijs.

De Vlor mist een visie op een lerende maatschappij in het punt over de 'maat van de mensen' (p. 31 en p. 43). De basisvoorzieningen waar hier allusie wordt op gemaakt, moeten zeker ook leer- en onderwijsvoorzieningen zijn. Maar ook de culturele voorzieningen moeten in het blikveld komen.

Mia Douterlungne
administrateur-generaal

Ann Demeulemeester
voorzitter